Aby krajina neztratila paměť: expertní a místní perspektiva ochrany historické kulturní krajiny

Markéta Šantrůčková
Lucie Medková

Výzkumný ústav pro krajinu

Východiska – definice historické kulturní krajiny

Historická kulturní krajina = kulturní dědictví krajiny

- **Krajina s významným výskytem kulturních a historických struktur.**

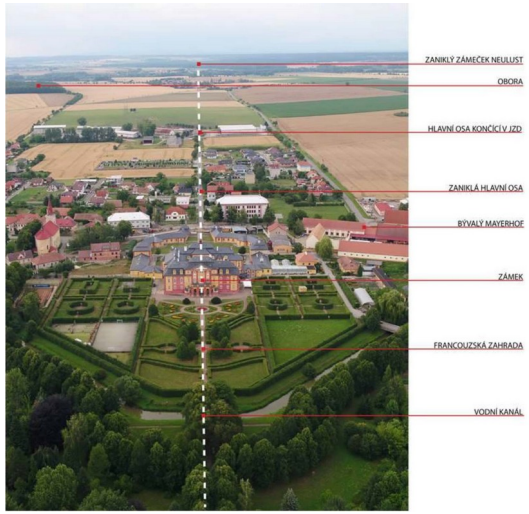

Východiska – typologie historické kulturní krajiny

Mezinárodní typologie podle UNESCO (Úmluva z Ria de Janeira, 1992)

- **Komponované krajiny:**
- Krajina záměrně navržená a vytvořená člověkem. Zahrnuje zahradní a parkové krajiny vytvořené z estetických důvodů.

- **Organicky vyvinuté krajiny:**
- Vznikly z původního společenského, hospodářského, správního a/nebo náboženského podnětu a svou současnou podobu rozvinuly v reakci na přírodní prostředí.

- **Asociativní krajiny:**
- Krajiny se silnými náboženskými, uměleckými nebo kulturními vazbami na přírodní prvek a/nebo hmotné kulturní doklady.

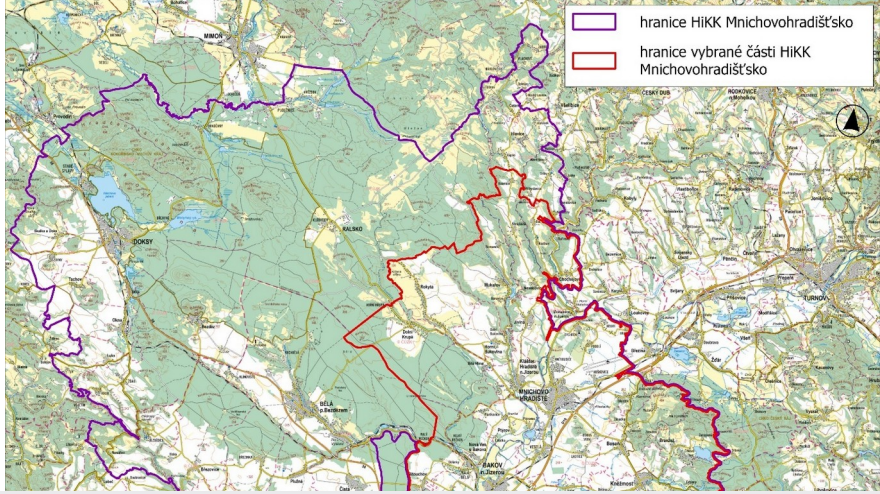
Historická kulturní krajina – participativní hodnocení

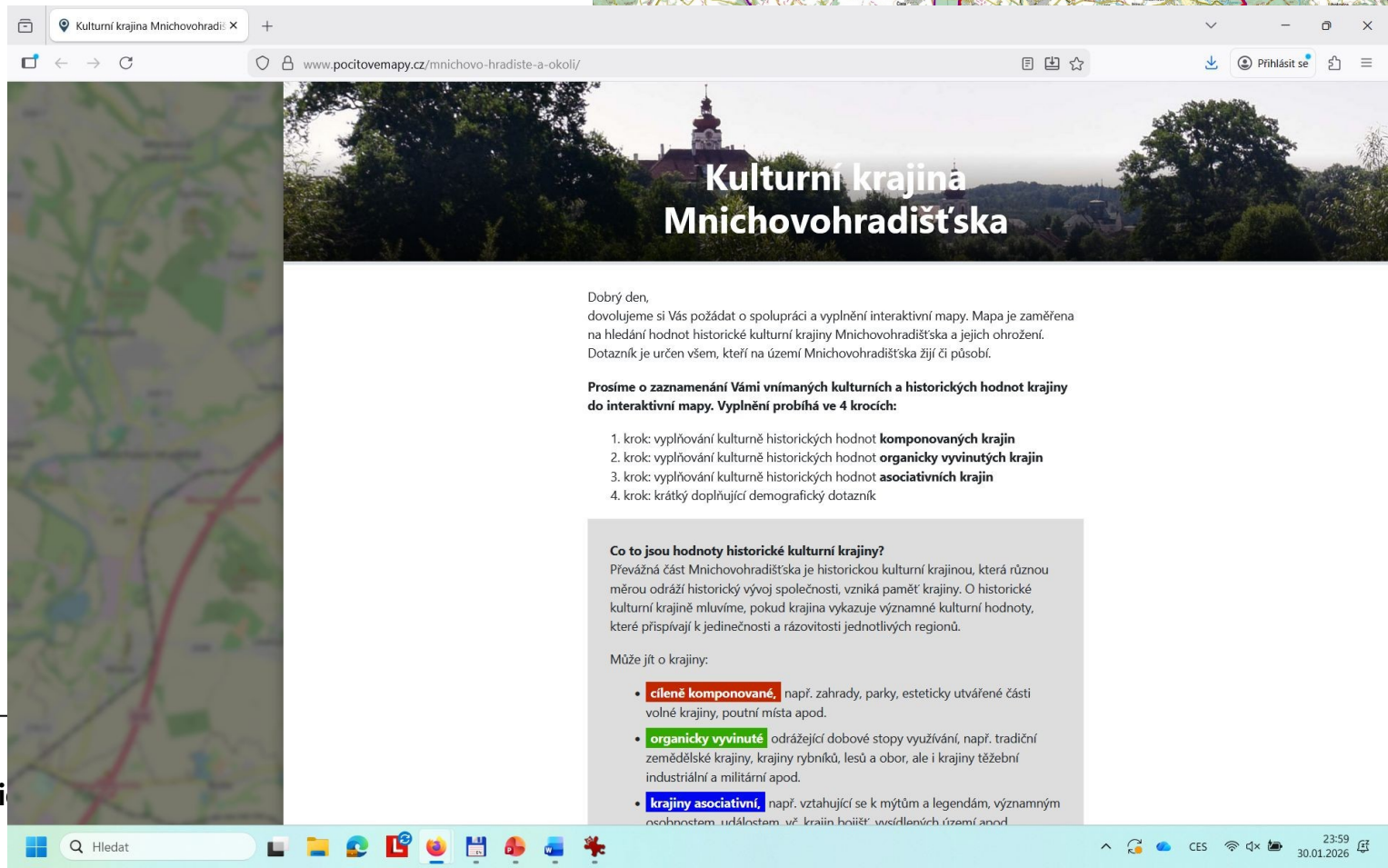
Případová studie Mnichovohradišťsko – online dotazník

- Použili jsme portál pametovemapy.cz (podobný Maptionnaire.com)

- **Výhody:**
- Více respondentů (stále však statisticky nereprezentativní)

- **Nevýhody:**
- Omezený soubor otázek
- Nedostatečně podrobné informace o místní znalosti
- Zkreslená data

Historická kulturní krajina – participativní hodnocení

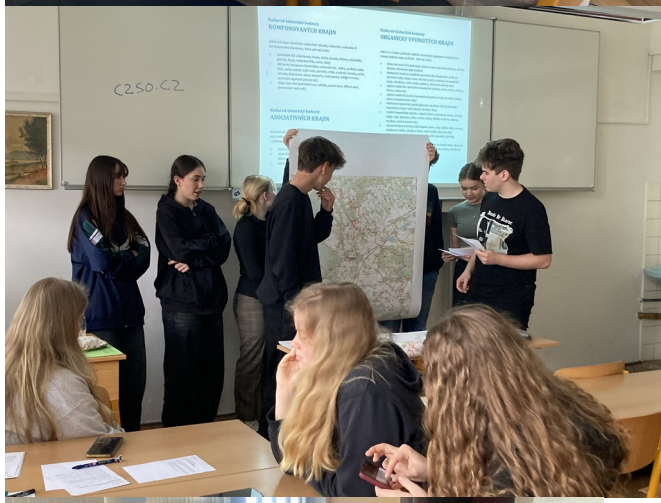
Případová studie Mnichovohradišťsko – workshop se studenty

Použili jsme portál pametovemapy.cz – data z workshopů byla ex post vložena do portálu

- **Výhody:**
- Přímá interakce s respondenty (účastníky workshopu)
- Více respondentů (stále však statisticky nereprezentativní)

- **Nevýhody:**
- Omezený soubor otázek
- Časová náročnost
- Jen jedna skupina respondentů

Historická kulturní krajina – expertní hodnocení na místní úrovni

Případová studie Mnichovohradišťsko – expertní hodnocení

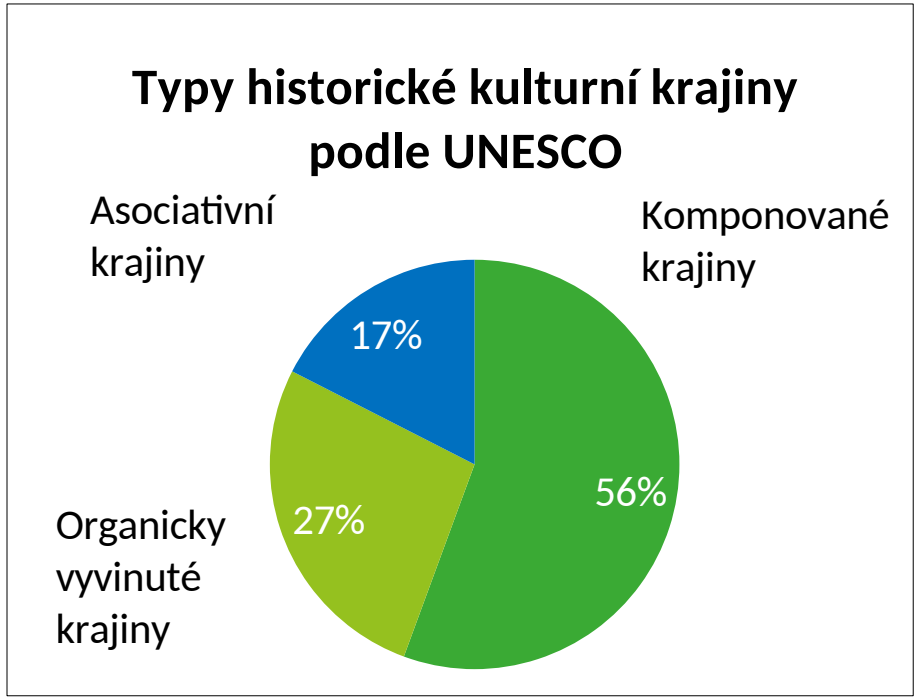
GIS analýza prvků historické kulturní krajiny

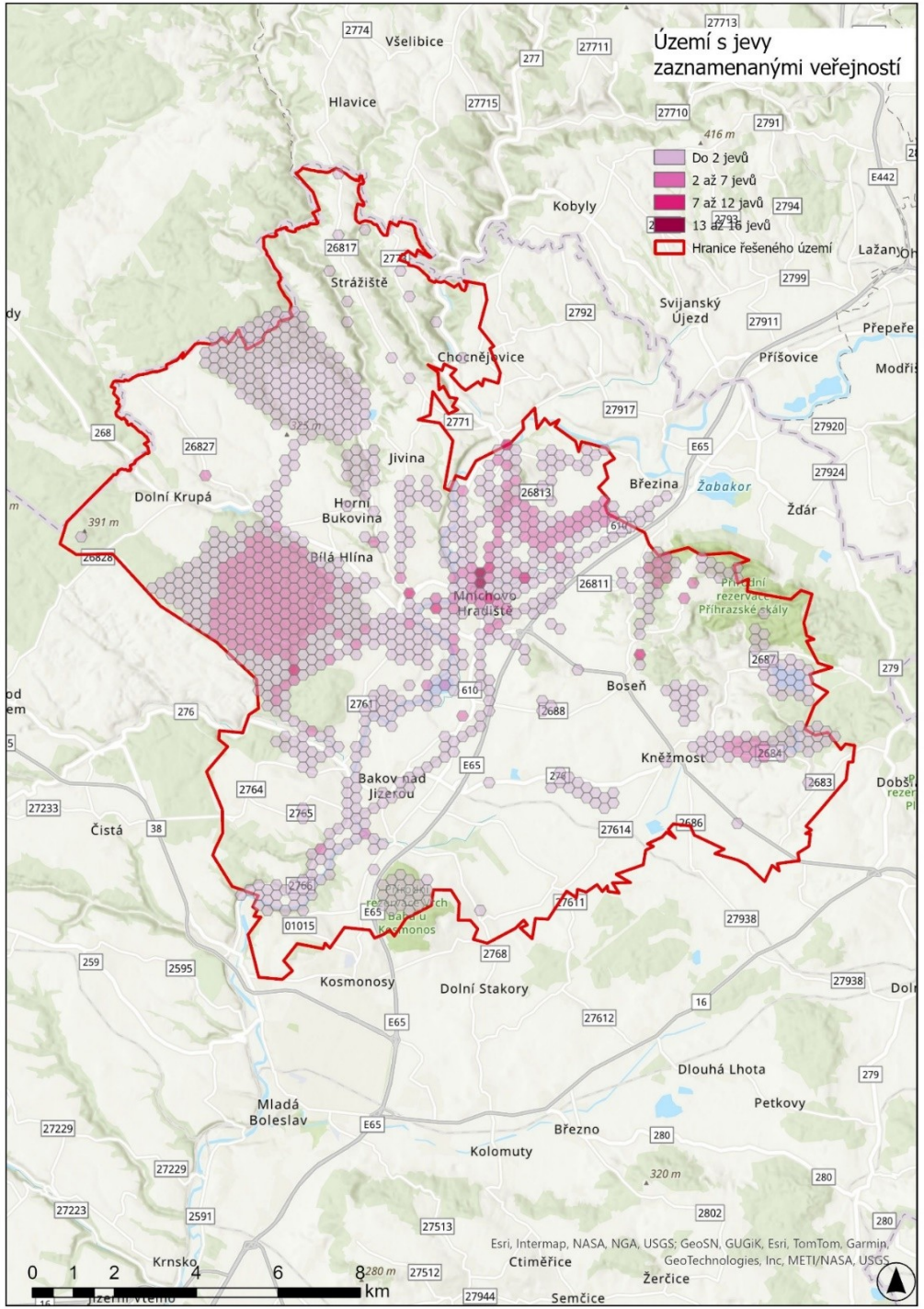
- **Výhody:**
- Expertní znalost
- Excerpce moderních databází i historických pramenů
- Podrobný terénní výzkum

- **Nevýhody:**
- Chybí místní znalost
- Riziko opomenutí místních vzpomínek a příběhů

Historická kulturní krajina – participativní hodnocení

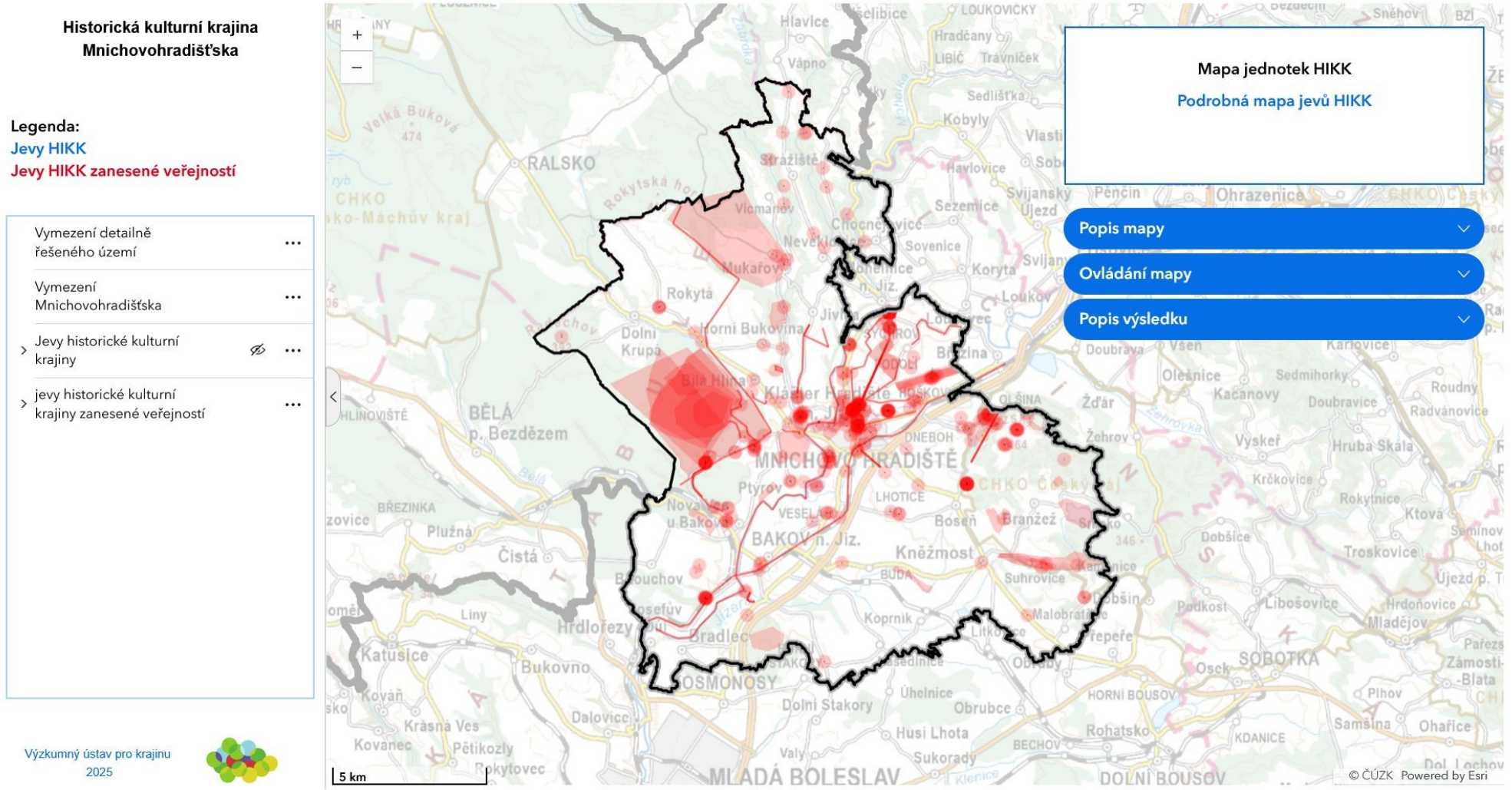
Případová studie Mnichovohradišťsko – výsledky participativního mapování

Historická kulturní krajina – participativní hodnocení

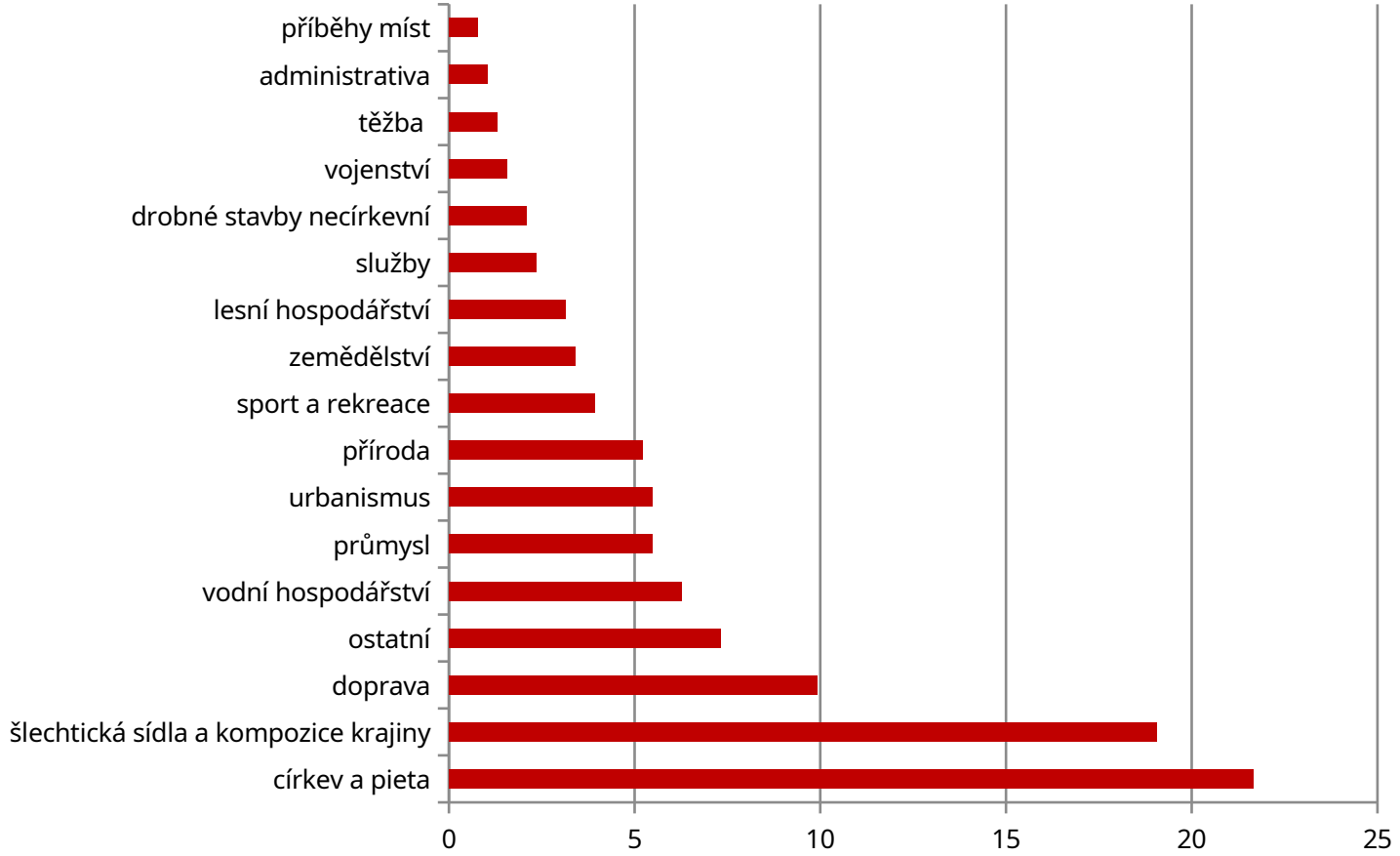
Případová studie Mnichovohradišťsko – výsledky participativního mapování

Výzkumný ústav pro krajinu 2025

Historická kulturní krajina – participativní hodnocení

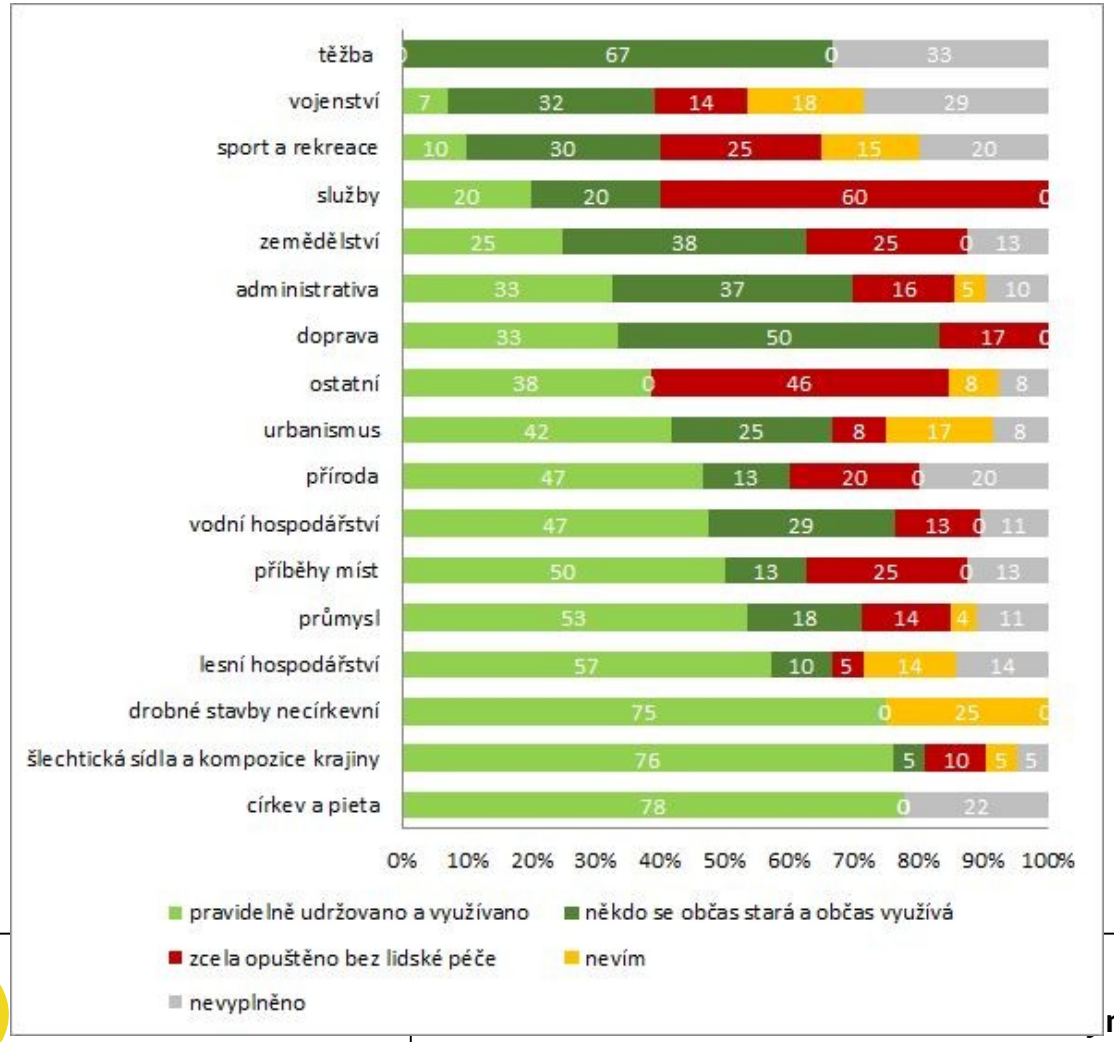
Případová studie Mnichovohradišťsko – výsledky participativního mapování

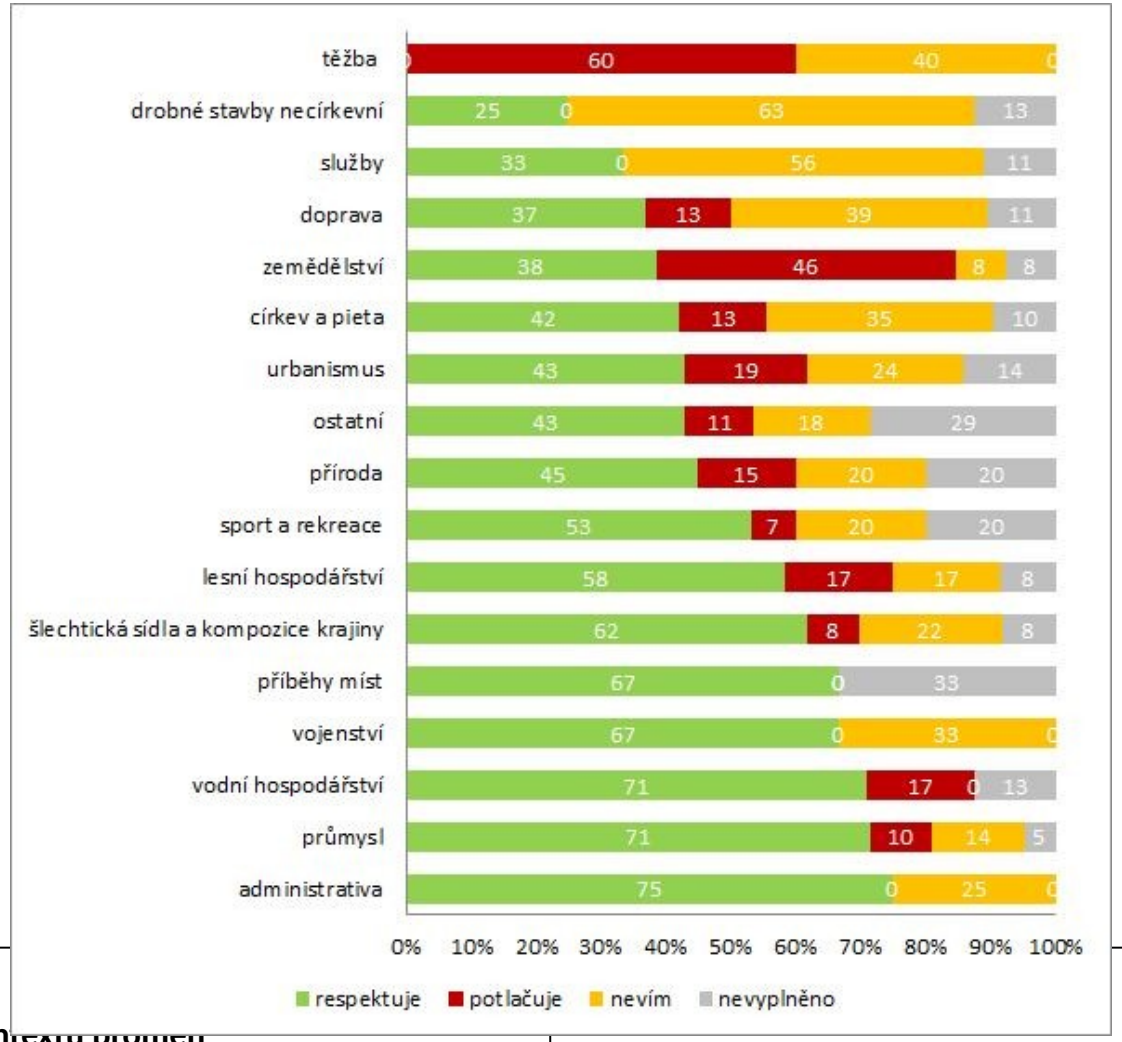
Prvky historické krajiny identifikované veřejností (v %)

Historická kulturní krajina – participativní hodnocení

Případová studie Mnichovohradišťsko – výsledky participativního mapování

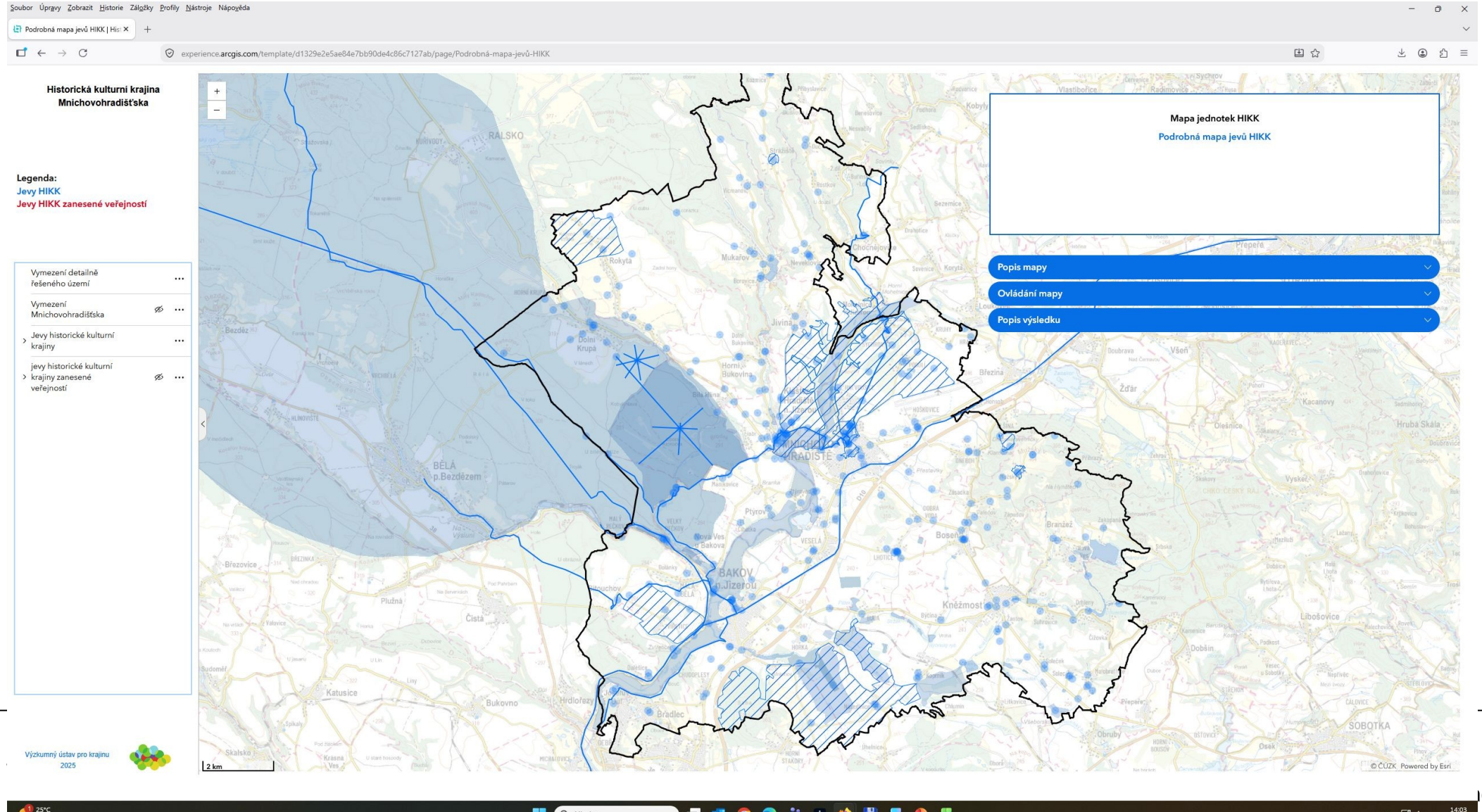
Vnímání péče (v %)

Vnímání vhodnosti využití (v %)

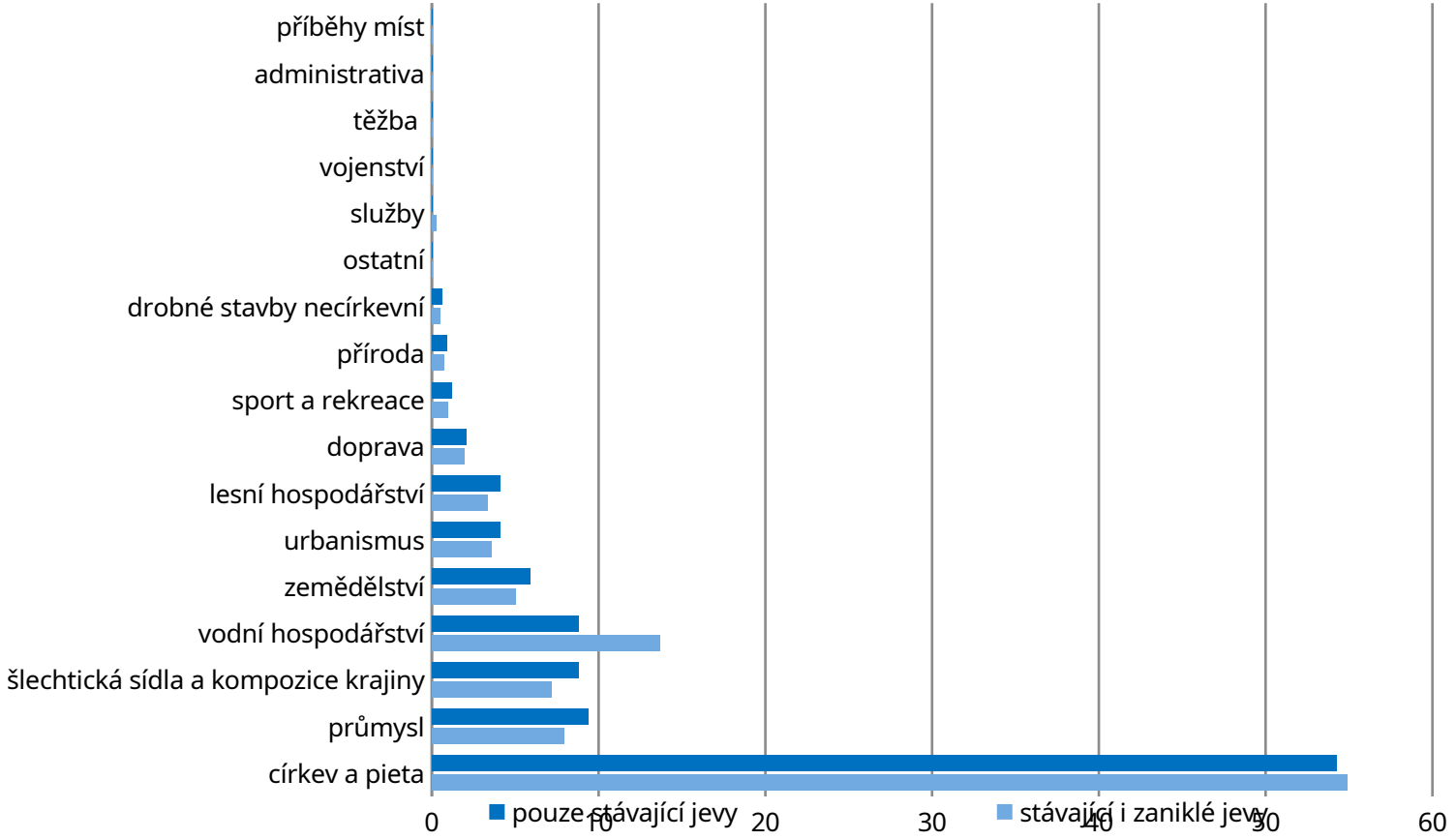
Historická kulturní krajina – participativní hodnocení

Případová studie Mnichovohradišťsko – výsledky expertního hodnocení

Historická kulturní krajina – participativní hodnocení

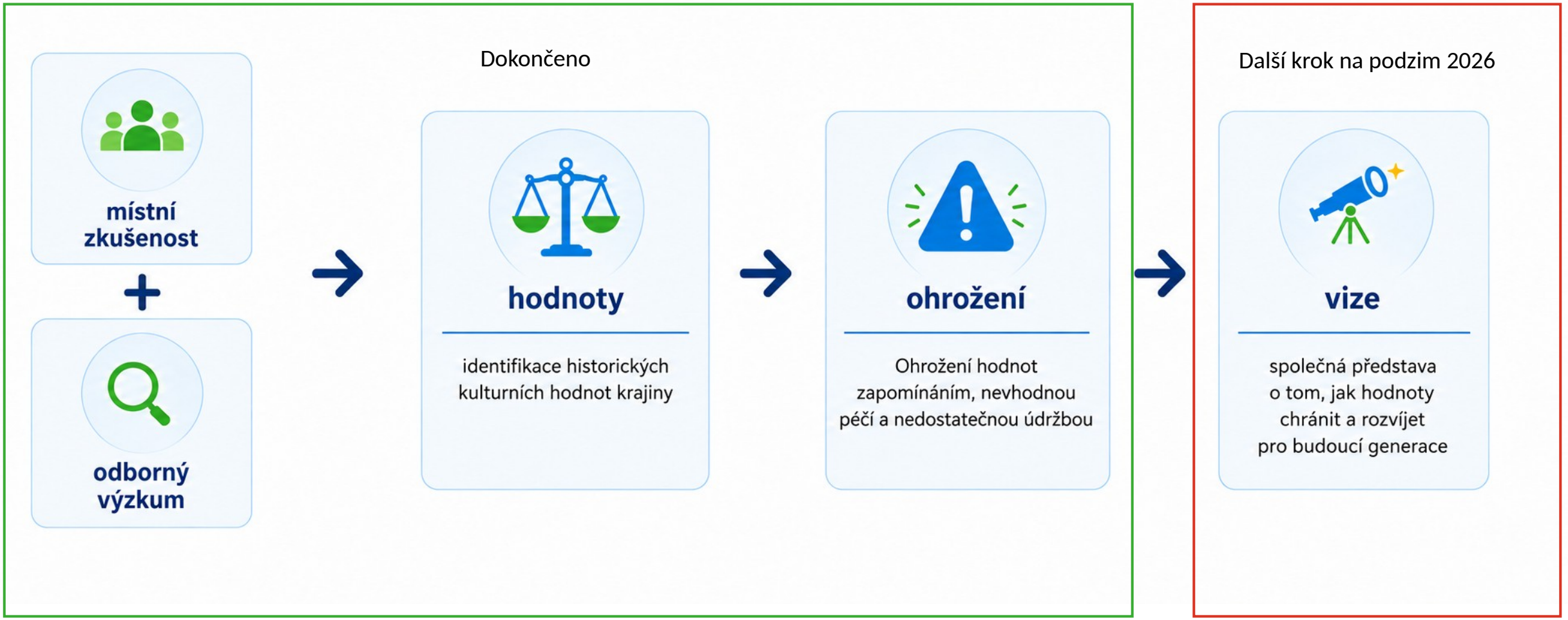
Případová studie Mnichovohradišťsko – výsledky expertního hodnocení

Prvky historické krajiny identifikované expertním hodnocením (v %)

Historická kulturní krajina – participativní hodnocení

Případová studie Mnichovohradišťsko – další výzkum a implementace

Historická kulturní krajina – participativní hodnocení

Případová studie Mnichovohradišťsko – další výzkum a implementace

- Vize bude formulována na participativním workshopu s pozvanými aktéry.
- Aktéři byli identifikováni z aktivních účastníků online dotazníku a ve spolupráci s obecní samosprávou.

Tři typy ohrožení hodnot historické kulturní krajiny

Rámec diskuse: při práci ve skupinách se držíme pouze těchto tří typů ohrožení.

1. Ztráta povědomí / zapomínání	2. Opuštění	3. Nevhodné využití
Co to znamená: Hodnota krajiny existuje, ale lidé o ní nevědí, nerozumějí jí, neumějí ji rozpoznat nebo ji nepovažují za důležitou.	Co to znamená: Hodnota krajiny slábne nebo zaniká proto, že se o ni nikdo nestará, není využívána, ztratila svou funkci nebo vazbu na místní život.	Co to znamená: Krajina nebo její prvky jsou využívány způsobem, který oslabuje, překrývá nebo deformuje jejich historickou, kulturní, kompoziční, symbolickou nebo paměťovou hodnotu.
Jak se může projevovat: • místo nebo krajinný prvek není známý místním obyvatelům • zaniká znalost místních názvů, příběhů a významů • chybí srozumitelná interpretace nebo prezentace • hodnota není zohledňována při plánování, správě nebo péči	Jak se může projevovat: • místo je bez pravidelné péče • historické prvky zarůstají nebo chátrají • zaniká původní funkce místa • krajina přestává být součástí každodenního života obyvatel • chybí správce, uživatel nebo komunita	Jak se může projevovat: • současné využití nerespektuje charakter místa • dochází k nevhodné komercionalizaci nebo zjednodušení významu • pietní, duchovní nebo paměťová místa jsou využívána necitlivě • nové funkce potlačují historickou čitelnost krajiny
Pomocná otázka: Na které hodnoty se zapomíná a proč nejsou v místním povědomí dostatečně rozpoznané?	Pomocná otázka: Které hodnoty zůstávají bez péče, využití nebo živého vztahu k místním lidem?	Pomocná otázka: Kde současné využití hodnotu krajiny spíše potlačuje než podporuje?

Co dnes neřešíme jako samostatná ohrožení
- přírodní podmínky, klimatickou změnu, sucho, povodně, erozi;
- rozvojový tlak, dopravní a infrastrukturní záměry;
- majetkové a legislativní problémy jako samostatné téma.

Tato témata lze zmínit pouze tehdy, pokud přímo vysvětlují jedno ze tří vymezených ohrožení: zapomínání, opuštění nebo nevhodné využití.

Kontrolní otázka pro každou poznámku

Ke kterému ze tří ohrožení tento bod patří?

1. Ztráta povědomí / zapomínání | 2. Opuštění | 3. Nevhodné využití

Pokud bod nelze zařadit ani k jednomu z nich, dále bod nerozpracováváme.

Další krok na podzim 2026

Výzkumný ústav pro krajinu

Děkuji za pozornost